

ASESIADAU EFFAITH LLAWN

A. ASESIAD O'R EFFAITH AR HAWLIAU PLANT

1. Amcanion polisi

Asesiad o effaith pa benderfyniad yw hwn?

- 1.1. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno rheoliadau Ailgylchu yn y Gweithle a ddaeth i rym ar 6 Ebrill 2024. Mae'r rheoliadau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i bob safle annomestig wahanu'r prif ddeunyddiau ailgylchadwy yn yr un ffordd ag y mae mwyafrif o ddeiliaid tai Cymru yn ei wneud yn barod. Mae hyn yn cynnwys pob ysgol a choleg, yn ogystal ag adeiladau busnes a sector cyhoeddus eraill y mae pobl ifanc yn eu mynychu.
- 1.2. Mae'r rheoliadau yn:
 - ei gwneud yn ofynnol i feddianwyr eiddo annomestig (gan gynnwys busnesau, elusennau a chyrff sector cyhoeddus) gyflwyno deunyddiau ailgylchadwy penodedig i'w casglu ar wahân i'w gilydd ac ar wahân i wastraff gweddilliol;
 - ei gwneud yn ofynnol i'r rhai sy'n casglu'r deunyddiau eu casglu mewn casgliadau ar wahân a'u cadw ar wahân;
 - gwahardd rhai deunyddiau ailgylchadwy a gesglir ar wahân rhag cael eu llosgi neu eu hanfon i safleoedd tirlenwi;
 - gwahardd gwastraff pren o bob math o safleoedd tirlenwi;
 - dechrau gwaharddiad ar waredu gwastraff bwyd i garthffos o eiddo annomestig.
- 1.3. Mae'r Rheoliadau'n cael eu diwygio er mwyn adlewyrchu'r gofyniad a ddaw'n weithredol yn Ebrill 2026 i eiddo annomestig wahanu gwastraff trydanol ac electroneg bach (sWEEE), yn hytrach na dim ond sWEEE sydd heb eu gwerthu (sef yr hyn a oedd yn wir pan gyflwynwyd y Rheoliadau gwreiddiol ym mis Ebrill 2024). Mae'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi cael ei adolygu a'i ddiweddarau i adlewyrchu'r diwygiad arfaethedig ac i gynnwys unrhyw adborth neu brofiadau perthnasol ers i gam 1 y rheoliadau ddod i rym yn Ebrill 2026.
- 1.4. Gweithleoedd a'r sector gwastraff yw'r rhanddeiliaid sy'n ddarostyngedig i'r rheoliadau hyn, ac arnyn nhw y mae'r cyfrifoldeb i gydymffurfio. O ganlyniad, yn y mwyafrif helaeth o achosion, ni fydd y polisi hwn yn effeithio'n **uniongyrchol** ar blant a phobl ifanc gan nad yw'r mwyafrif ohonynt yn rhan o'r gweithlu eto, ac os ydynt, nid y nhw fyddai'n gyfrifol am alluogi cydymffurfiaeth a/neu unrhyw ganlyniadau diffyg cydymffurfio. Fodd bynnag, bydd yn cael effaith anuniongyrchol ar blant a phobl ifanc, a hynny i) gan fod eu hysgol / coleg a'r lleoedd eraill yr aiff plant a phobl ifanc er mwyn gwaith neu hamdden yn cael eu gorfodi i wahanu eu gwastraff ailgylchadwy yn ôl y gofyn a ii) fel y rhai fydd yn cael budd o ganlyniadau'r polisi arfaethedig a fydd yn lleihau allyriadau carbon ac yn lleihau ein dibyniaeth ar echdynnu deunyddiau crai.

- 1.5 Mae'r rheoliadau'n cyflawni dau o ymrwymïadau cyffredinol y Rhaglen Lywodraethu:
- adeiladu economi gryfach a gwyrddach wrth inni ddatgarboneiddio cymaint â phosibl: ac
 - ymgorffori ein hymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur ym mhopeth a wnawn, sy'n gwbl hanfodol i gefnogi plant a phobl ifanc.
- 1.6 Mae'r diwygiadau yn elfen graidd o ymdrechion Llywodraeth Cymru i gyflawni eu hymrwymiad i greu dyfodol diwastraff, ac i gyfrannu at wneud arbedion carbon sylweddol drwy gysoni ailgylchu annomestig â system ailgylchu domestig lwyddiannus Cymru. Bydd pawb yng Nghymru yn cael budd o'r diwygiadau hyn, yn enwedig y rhai sy'n agored i niwed a chenedlaethau'r dyfodol, gan eu bod yn mynd i'r afael â lleihau gwastraff, yn creu arbedion carbon, ac yn darparu'r deunyddiau angenrheidiol i greu economi gylchol.
- 1.7 Er mwyn i Gymru fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a bioamrywiaeth, rhaid i ni fabwysiadu agwedd 'dim edifeirwch' tuag at fuddsoddi yn yr economi werdd a diogelu'r hinsawdd ar unwaith.¹ Trwy echdynnu a chadw mwy o fudd economaidd o'r deunyddiau sy'n cael eu casglu o eiddo annomestig yng Nghymru, gallwn wella gwytnwch y gadwyn gyflenwi a lleihau ein dibyniaeth ar ddeunyddiau crai o dramor. Mae'r diwygiadau hyn, felly, yn allweddol os ydym am fynd i'r afael ag effeithlonrwydd adnoddau a lleihau ein defnydd o ddeunyddiau crai, a thrwy hynny geisio datrys achosion sylfaenol yr argyfwng hinsawdd a natur.

2 Casglu tystiolaeth ac ymgysylltu â phlant a phobl ifanc

Pa waith ymchwil a data sy'n ymwneud â phlant a phobl ifanc sydd ar gael i lywio eich polisi penodol? Gallai eich amcan polisi effeithio ar feysydd polisi eraill – bydd trafodaethau gyda thimau polisi eraill yn rhan bwysig o'r broses o asesu'r effaith gan sicrhau eich bod wedi casglu'r amrywiaeth o wybodaeth a thystiolaeth.

- 2.1 Mae sylfeini'r ddeddfwriaeth ailgylchu mewn gweithleoedd yn hŷn na Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016. Yn 2010, fe wnaeth Tuag at Ddyfodol Diwastraff² nodi cynllun hirdymor ffurfiol i leihau effaith gwastraff yng Nghymru trwy osod nod i ddileu gwastraff gweddillol ac ailgylchu unrhyw wastraff a gaiff ei gynhyrchu. Roedd yn nodi bod rhaid sicrhau bod deunyddiau ailgylchadwy yn cael eu gwahanu yn y tarddiad, er mwyn iddynt fod lân ac o werth, os ydym ni am gael system ailgylchu safon uchel. Mae ystyried plant a phobl ifanc a llesiant cenedlaethau'r dyfodol yn thema gref drwy'r strategaeth ac fe adolygir hynny yn Tuag at Ddyfodol Diwastraff: Adroddiad Cynnydd.³
- 2.2 Canfu adolygiad o'r llenyddiaeth bresennol, er enghraifft adroddiad 'Y Gorau o'n Gwastraff' a gyhoeddwyd yn 2020 gan Bwyllgor Sbwriel a Gwastraff Plastig Senedd Ieuenctid Cymru:

¹ Llywodraeth Cymru, Asesiad Effaith Integredig Mwy nag Ailgylchu, 2021, [strategaeth-mwy-nag-ailgylchu.pdf \(llyw.cymru\)](#).

² Llywodraeth Cymru, Tuag at Ddyfodol Diwastraff, 2010, [tuag-at-ddyfodol-diwastraff-ein-strategaeth-wastraff.pdf\(llyw.cymru\)](#).

³ Llywodraeth Cymru, Adroddiad Cynnydd Tuag at Ddyfodol Diwastraff 2010–2050, 2015, [towards-zero-waste-progress-report-july-2015.pdf \(gov.wales\)](#).

- bod 87% o ieuenctid Cymru'n meddwl bod ailgylchu, ailddefnyddio a lleihau gwastraff yn bwysig iddynt;
- bod cyfran fawr o'r rhai a arolygwyd yn teimlo'i bod hi'n bwysig lleihau, ailddefnyddio ac ailgylchu sbwriel a gwastraff plastig yn y cartref (87%), pan fyddan nhw allan gyda theulu neu ffrindiau (84%), ac yn yr ysgol (84%);
- bod 85% yn hyderus eu bod yn gwybod beth maent yn gallu ei ailgylchu;
- bod 67% o bobl ifanc sy'n gwybod am ffyrdd eraill o leihau sbwriel a gwastraff plastig heblaw am ailgylchu;
- y byddai 38% yn dewis eitemau gyda llai o becynnu;
- y byddai 12% yn gwneud cwyn neu siopa yn rhywle arall os nad yw cwmni/sefydliad yn delio â'i wastraff mewn ffordd gyfrifol.

2.3 Fe welsant hefyd ymatebion ysgrifenedig i'w harolwg bod pobl ifanc am weld siopau a chynhyrchwyr yn gwneud mwy i ymateb i ailddefnyddio ac ailgylchu. Cyfeiriwyd at yr angen i leihau pecynnu, i siopau i gynnig gorsafoedd ail-lenwi a defnyddio pecynnu bioddiraddadwy

2.4 Mae'r ymatebion hyn yn cyd-fynd yn gryf â barn rhanddeiliaid ehangach ynglŷn ag ailddefnyddio ac ailgylchu ac adborth sydd wedi arwain at y diwygiadau hyn.

Gan ddefnyddio'r gwaith ymchwil yma, sut ydych chi'n rhagweld y bydd eich polisi'n effeithio ar wahanol grwpiau o blant a phobl ifanc, yn gadarnhaol ac yn negyddol? Cofiwch y gall polisiâu sy'n canolbwyntio ar oedolion effeithio ar blant a phobl ifanc hefyd.

2.5 Mae'r argyfwng hinsawdd a natur yn effeithio ar bawb, ond bydd yr effeithiau negyddol yn cael eu teimlo'n anghymesur gan ein plant a'n pobl ifanc a chenedlaethau'r dyfodol.⁴ Mae newid hinsawdd wedi cael ei adnabod fel un o'r bygythiadau mwyaf sy'n wynebu cenedlaethau'r dyfodol; bydd rhoi'r ddeddfwriaeth ar waith yn cael effaith gadarnhaol uniongyrchol ar ein hamgylchedd, ein hiechyd a'n llesiant, a'r economi yn y tymor byr a hir. Yn ei asesiad o'r Glasbrint Casgliadau, canfu Eunomia⁵ fod casglu deunydd o ansawdd da trwy gasglu gwastraff ar wahân yn debygol o fod o gymorth i gadw deunydd yn economïau Cymru a'r DU – gan arwain at fanteision cymdeithasol ac economaidd yn unol ag amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

2.6 Mae'r rheoliadau'n gyfle i greu cydraddoldeb rhwng aelwydydd a safleoedd annomestig. Cyflwyno deunyddiau i'w hailgylchu mewn ffyrddau ailgylchu wedi'u gwahanu ac ar wahân i wastraff gweddillol yw'r arfer cyfredol aelwydydd ar draws y rhan fwyaf o Gymru. Bydd y rheoliadau'n hybu mwy o gydraddoldeb a chysondeb gan ei gwneud yn ofynnol yn awr bod safleoedd annomestig yn gwahanu eu defnyddiau ailgylchadwy yn y ffordd y mae

⁴ "Effeithiau'r newid yn yr hinsawdd ar iechyd a llesiant", 2021, <https://icccgsib.co.uk/wp-content/uploads/2021/11/Climate-Change-infographics-Cym-new-refs.pdf>.

⁵ Adolygiad o Lasbrint Casgliadau Llywodraeth Cymru, Eunomia, 2016, <https://www.eunomia.co.uk/reports-tools/review-of-the-welsh-government-collections-blueprint/>.

aelwydydd yn ei wneud. Bydd yn rhoi cyfleoedd cyfartal i bawb gymryd rhan mewn ailgylchu, boed hynny yn y gwaith, gartref, neu wrth hamddena.

- 2.7 Mae Erthygl 12 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn dynodi hawl plant a phobl ifanc i leisio'u barn ynglŷn â phob mater sy'n effeithio arnynt ac i'r farn honno gael ei chymryd o ddifrif. Hefyd, mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn nodi saith Nod Llesiant a'r gofyniad i gynnwys pobl â buddiant mewn cyrraedd y nodau llesiant fel un o'i phum ffordd o weithio. Mae plant a phobl ifanc yn rhanddeiliaid yr effeithir yn uniongyrchol arnynt gan y diwygiadau hyn ac a fydd yn cael nifer o fanteision cadarnhaol.
- 2.8 Mae arnom eisiau harneisio awch a brwdfrydedd ein pobl ifanc, gan ddefnyddio'r ysgogiadau sydd ar gael i ni fel ein rhaglenni addysg amgylcheddol ac Eco-Sgolion, i sicrhau ein bod yn cynnwys plant a phobl ifanc ac yn dylanwadu ar newid cadarnhaol mewn ymddygiad a syniadau creadigol ymhlith ein cenhedlaeth nesaf.
- 2.9 Rydym wedi darparu offer a all lywio gweithredu cymunedol. Mae hyn yn cynnwys offer cymorth i helpu i roi'r newidiadau ar waith, megis astudiaethau achos arfer gorau, canllawiau, arwyddion y gellir eu lawrlwytho, arwyddion ar gyfer biniau a phosteri, gweminarau ar-lein, ac adnoddau eraill. Trwy gefnogi camau gweithredu lleol, bydd yn gwneud gwahaniaeth mawr ar y cyd. Er enghraifft, mae Llywodraeth Cymru'n hybu ac yn cefnogi proses i gaffael cynwysyddion â chynnwys wedi'i ailgylchu ar gyfer y sector cyhoeddus. Un o flaenoriaethau allweddol y cytundeb hwn yw cynyddu cynnwys polythen wedi'i ailgylchu o fewn y cynhyrchion a gyflenwir. Bydd y dull hwn yn galluogi sefydliadau sy'n cyfranogi i wneud penderfyniad sy'n cyd-fynd â'u strategaeth amgylcheddol a masnachol. Byddwn yn ymgysylltu â'n hysgolion a'n cymunedau, gan weithio gyda dinasyddion i gefnogi mentrau lleol a chamau gweithredu sy'n defnyddio adnoddau'n effeithlon.

Pa waith cyfranogol gyda phlant a phobl ifanc ydych chi wedi'i ddefnyddio i oleuo eich polisi? Os nad ydych chi wedi ymgysylltu â phlant a phobl ifanc, eglurwch pam os gwelwch yn dda.⁶

- 2.10 Mae ein gweithgarwch ymgysylltu hyd yma'n cynnwys mwy na degawd o ymgynghori ac ymgysylltu parhaus i bennu'r sefyllfa bolisi derfynol, wedi'i gefnogi gan waith casglu a dadansoddi data ac ymgysylltu â rhanddeiliaid. Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ymgysylltu ag ystod o rhanddeiliaid ar ddatblygu polisi gwahanu yn y tarddiad ar sail barhaus ers 2009 o leiaf.
- 2.11 **Ymgynghoriad Tuag at Ddyfodol Diwastraff 2009:** Roedd yr ymgynghoriad ynghylch y polisi hwn yn cynnwys y nod *"I gyflawni lefel uchel o ailgylchu, mae angen i ni wneud yn siŵr bod ein holl ddeunyddiau eildro'n cael eu gwahanu yn y tarddiad fel eu bod yn lân a bod iddynt werth uchel. Rydym yn amcanu at*

⁶Mae Erthygl 12 o CCUHP yn amodi bod gan blant yr hawl i fynegi eu barn, yn enwedig pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt, a hawl i'w barn gael ei hystyried.

ddatblygu system gasglu effeithlon ac effeithiol i wahanu gwastraff masnachol a diwydiannol cymysg.”

- Cynhaliwyd tri digwyddiad ymgynghori ledled Cymru – daeth rhanddeiliaid o'r sector cyhoeddus, y sector preifat a'r sector gwirfoddol neu'r trydydd sector.
- Ymgynghoriad ar gyfer pobl ifanc.
- Ymgynghoriad ar-lein ffurfiol a oedd yn agored i bawb.

2.12 2013–14 – Ymgynghoriad ynghylch *Papur Gwyn Bil yr Amgylchedd*: Fe ymgynghorwyd ynghylch y ddyletswydd gwahanu yn ymgynghoriad Papur Gwyn Bil yr Amgylchedd trwy:

- bedwar digwyddiad ymgynghori rhanbarthol a gynhaliwyd ar gyfer y cyhoedd;
- gweithdai i randdeiliaid;
- ymgynghoriad ar-lein ffurfiol a oedd yn agored i bawb.

2.13 2019–2020 – Ymgynghoriad ynghylch *Mwy Nag Ailgylchu, Strategaeth Economi Gylchol Cymru*: Roedd yr ymgynghoriad hwn yn cynnwys dau amcan penodol a oedd yn gysylltiedig â'r diwygiadau hyn: *“Er mwyn annog busnesau a'r sector cyhoeddus i ailgylchu mwy o wastraff, bydd angen ailgylchu o safon ym mhob lleoliad annomestig, er mwyn i fusnesau wahanu eu gwastraff yn yr un modd ag y mae cartrefi eisoes yn ei wneud...”* a

“Byddwn yn deddfu i sicrhau bod deunyddiau ailgylchadwy allweddol wedi'u gwahanu'n cael eu gwahardd o safleoedd adfer ynni neu dirlenwi”. Gwnaed llawer o waith ymgynghori â phobl ifanc wrth ddatblygu'r strategaeth, gan gynnwys:

- Cynhaliwyd oddeutu 40 o ddigwyddiadau wyneb-yn-wyneb, gan gynnwys sesiynau gwahoddiad agored a digwyddiadau rhanbarthol a oedd wedi'u teilwra i gynulleidfaoedd penodol a oedd **yn cynnwys pobl ifanc**, awdurdodau lleol, busnesau, y sector gwastraff, grwpiau amgylcheddol, cyrff rheoleiddio ac academyddion.
- Cafodd llawer o'r digwyddiadau ymgynghori swyddogol eu cynnal mewn cymunedau ac ysgolion. Gofynnwyd i'r rhai a oedd yn bresennol nid dim ond beth oeddent yn ei feddwl am yr ymgynghoriad fel yr oedd wedi'i ddrafftio, ond beth oedd eu syniadau i Gymru gyflawni dyfodol diwastraff, statws carbon sero net ac economi fwy cylchol.
- Ymgynghoriad ar-lein ffurfiol a oedd yn cynnwys ymgynghori ynghylch y nod: *“Er mwyn annog busnesau a'r sector cyhoeddus i ailgylchu mwy o wastraff, bydd angen ailgylchu o safon ym mhob lleoliad annomestig, er mwyn i fusnesau wahanu eu gwastraff yn yr un modd ag y mae cartrefi eisoes yn ei wneud”*.
- Dosbarthwyd fersiwn hawdd ei darllen⁷ o'r ymgynghoriad i'r holl eco-sgolion. Rydym yn deall nad plant a phobl ifanc yw'r gynulleidfa darged ar gyfer dogfennau hawdd eu darllen, ond gall eu symirwydd, eu heglurder, ynghyd â chymhorthion gweledol fod yn ddefnyddiol wrth geisio ymgysylltu â'r grŵp hwn.

⁷Mwy nag Ailgylchu | LLYW.CYMRU

- 2.14 **Ymgynghoriad 2019 ynghylch Cynyddu Ailgylchu ymhlith Busnesau yng Nghymru:** Roedd ymgynghoriad ffurfiol ddiwedd 2019 yn nodi cynigion i gyflwyno offerynnau statudol (SI) er mwyn ailgylchu mwy o fewn adeiladau annomestig, gan gynnwys busnesau a'r sector cyhoeddus yng Nghymru.⁸ Cafwyd cyfanswm o 100 o ymatebion gan 96 o wahanol sefydliadau.
- 2.15 **Ymgynghoriad 2022–23 ynghylch y Ddeddfwriaeth Ailgylchu mewn Gweithleoedd:** Rhwng 2022 a 2023 fe ymgysylltodd Llywodraeth Cymru â rhanddeiliaid a'r cyhoedd ynghylch y ddeddfwriaeth yn y ffyrdd canlynol:
- Ymgynghoriad cyhoeddus ffurfiol ynghylch y Cod Ymarfer drafft a chynigion gorfodi 2022–23, gan gael 95 o ymatebion gan 79 o wahanol sefydliadau ynghylch y Cod Ymarfer a 39 o ymatebion gan 33 o sefydliadau ynghylch y gyfundrefn orfodi.
 - Cyfarfodydd anffurfiol gydag ystod o randdeiliaid dros dair blynedd.
 - Pum digwyddiad ymgynghori rhithwir gydag ystod o sectorau gan gynnwys y sector gwirfoddol a chymunedol, busnesau, llywodraeth leol a'r sector cyhoeddus ehangach.
- 2.16 Roedd ein hymgyngghoriad diweddaraf, a gynhaliwyd rhwng Gorffennaf a Hydref 2025, yn ceisio barn ar y newidiadau angenrheidiol i'r cod er mwyn adlewyrchu'r gofyniad i fangreoedd annomestig gyflwyno offer trydanol bychain i'w casglu ar wahân erbyn Ebrill 2026; a mân ddiweddariadau eraill i wella eglurder a chysondeb y Cod Ymarfer. Cafwyd 41 o ymatebion i gyd, gyda'r mwyafrif o bobl (90%) yn nodi eu bod naill ai'n fodlon iawn neu'n eithaf bodlon bod y cod yn ei gwneud hi'n ddigon amlwg y bydd sWEEE o fangreoedd annomestig yn ddarostyngedig i'r gofynion gwahanu o fis Ebrill 2026 ymlaen.
- 2.17 Nid oedd yr ymgynghoriadau diwethaf yn targedu plant a phobl ifanc yn benodol oherwydd bod y polisi yn canolbwyntio ar weithleoedd a'r sector gwastraff ac oherwydd natur gymharol dechnegol y cwestiynau dan sylw. Yn ogystal, mewn perthynas benodol â'r gofyniad sWEEE, mae plant yn annhebygol o fynd ag eitemau sWEEE i'r ysgol neu'r coleg ac ati er mwyn cael gwared arnynt.
- 2.18 Trwy gydol ein gweithgarwch ymgysylltu helaeth ynghylch y polisi hwn o wahanu yn y tarddiad, nid yw Llywodraeth Cymru wedi canfod unrhyw dystiolaeth o effeithiau negyddol penodol ar gyfer plant a phobl ifanc.
- 2.19 Drwy ddatblygu'r polisi hwn, bydd Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid yn parhau i nodi materion sy'n dod i'r amlwg ar gyfer plant a phobl ifanc. Bydd gan blant a phobl ifanc rôl flaenllaw o ran llywio'r economi gylchol. Byddwn yn parhau i gefnogi cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol trwy addysg, hyfforddiant a'n rhaglenni amgylcheddol. Mae hyn yn hollbwysig er mwyn tyfu

⁸ Llywodraeth Cymru, Ymgynghoriad – crynodeb o'r ymatebion. Cynyddu Ailgylchu ymhlith Busnesau yng Nghymru, 2021, <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/consultations/2021-03/crynodeb-o-ymatebion-cynyddu-ailgylchu-ymhlith-busnesau-yng-nghymru.pdf>.

ymwybyddiaeth o ailgylchu a datblygu dealltwriaeth am newid hinsawdd, allyriadau, defnydd o ynni a chynhyrchu gwastraff.

3 Dadansoddi'r dystiolaeth ac asesu'r effaith

Gan ddefnyddio'r dystiolaeth rydych wedi'i chasglu, pa effaith y mae eich polisi yn debygol o'i chael ar blant a phobl ifanc? Pa gamau y byddwch chi'n eu cymryd i liniaru a/neu leihau unrhyw effeithiau negyddol?

- 3.1 Mae gan blant a phobl ifanc rôl hollbwysig o ran cefnogi ymrwymïadau Cymru i greu dyfodol diwastraff a bod ag allyriadau carbon sero net erbyn 2050, yn ogystal â chefnogi ein cynnydd tuag at economi fwy cylchol. Mae'r diwygiadau hyn yn hollbwysig i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a natur sydd nid yn unig yn allweddol i gynyddu swm a gwella ansawdd y deunyddiau ailgylchu o safleoedd annomestig ond sydd hefyd yn elfen hanfodol o'r gwaith i gyflawni ymrwymïadau Cymru i greu dyfodol diwastraff a bod ag allyriadau carbon sero net erbyn 2050. Byddant hefyd yn ein helpu i leihau llygredd amgylcheddol a'r effaith yr ydym yn ei chael y tu allan i Gymru trwy echdynnu deunyddiau crai ar gyfer y nwyddau a ddefnyddir gennym.
- 3.2 Hyd yma, mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi dros £1 biliwn mewn ailgylchu gan aelwydydd, sydd wedi trawsnewid Cymru o wlad a oedd yn ailgylchu llai na 5% o'i gwastraff trefol i wlad sy'n ailgylchu mwy na 66.5% yn 2023–24 ac sydd eisoes yn cyfrannu arbedion o oddeutu 400,000 o dunelli o allyriadau CO2 y flwyddyn. Bydd y diwygiadau hyn i wella ailgylchu gan ein busnesau, ein sector cyhoeddus a'n trydydd sector yn golygu ein bod yn cymryd y cam nesaf yn ein taith fel gwlad sy'n ailgylchu. Mae gweithredu parhaus yn y maes hwn yn allweddol i'n hymrwymïadau i ymgorffori ein hymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur ym mhopeth a wnawn ac adeiladu economi gryfach, wyrddach wrth i ni wneud y cynnydd mwyaf posibl tuag at ddatgarboneiddio; gan greu Cymru werdd a llewyrchus ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.
- 3.3 Cynhaliodd Comisiynydd Plant Cymru arolwg ym mis Tachwedd 2024 er mwyn gofyn i blant a phobl ifanc sut maent yn helpu'r amgylchedd gartref, yn yr ysgol ac yn eu cymuned, a pha mor ymwybodol ydynt o ymdrechion lleol a chenedlaethol yn y maes hwn. Cafwyd dros 1000 o ymatebion gan blant rhwng 6 a 18 oed. Pan ofynnwyd beth mae eu hysgol/grŵp cymunedol yn ei wneud yn barod i helpu'r amgylchedd, dywedodd 77% eu bod yn ailgylchu a 60% bod bin gwastraff bwyd yn cael ei ddefnyddio. Er mai ond megis dechrau y mae'r gwaith o werthuso'r rheoliadau ailgylchu gweithle cam un yn effeithiol, mae'r rhain yn ffigyrau calonogol.
- 3.4 Fodd bynnag, dim ond 20% o'r ymatebwyr a ddywedodd eu bod yn gwybod beth mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i helpu'r hinsawdd/amgylchedd. gan ddangos bod mwy o waith i'w wneud i gyrraedd y gynulleidfa darged hon. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynhyrchu pecyn adnoddau i ysgolion i'w helpu i ddeall eu cyfrifoldebau a'u gofynion cyfreithiol o dan y ddeddfwriaeth (cam un) ac i ddarparu cyfleoedd i gynnwys hyn yn eu cwricwlwm ac i ymgysylltu â myfyrwyr. Bydd hyn yn gwella ymwybyddiaeth yn ogystal â

gwella cydymffurfiaeth. Cafodd y pecyn ei rannu gydag Adrannau Addysg a Gwastraff mewn Awdurdodau Lleol, CLILC, yn ogystal ag eco-ysgolion ac ysgolion unigol y maent wedi ymweld â nhw. Bydd Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn anfon e-bost at ysgolion yng Nghymru yng ngwanwyn 2026 fel rhan o'r gwaith o wella ymwybyddiaeth am y newidiadau sWEEE yng ngham dau. Bydd Llywodraeth Cymru yn cynnal ymgyrch gyfathrebu ar gyfer cam dau hefyd, ond ni fydd yn targedu plant a phobl ifanc yn benodol, a hynny gan fod y polisi'n dechnegol ac yn targedu gweithleoedd, fel y nodwyd yn gynharach.

3.5 Rydym hefyd wedi gweithio'n agos gyda WRAP. Maent wedi datblygu canllawiau⁹ ar gyfer y sector addysg, gan gynnwys pob ysgol, coleg a phrifysgol yng Nghymru, i egluro sut mae cydymffurfio â'r gyfraith ailgylchu yn y gweithle. Mae hyn yn ychwanegol at bosteri ac arwyddion WRAP, sy'n darparu lluniau neu restrau clir a syml o'r deunyddiau sy'n gallu cael eu hailgylchu a'r rhai sydd ddim. Mae fideos hyrwyddo wedi cael eu datblygu hefyd i ddangos yr effaith gadarnhaol hyn ar ysgolion, gan gynnwys ymdrechion ailgylchu yn y gweithle yn Ysgol Rhiw-Bechan, Powys.

3.6 Er nad oedd yn cyfeirio'n uniongyrchol at ailgylchu yn y gweithle, mae adroddiad 'Y Gorau o'n Gwastraff' Senedd Ieuenctid Cymru yn awgrymu bod plant a phobl ifanc yn ffafrio nodau'r economi gylchol, ac mae'r diwygiadau ailgylchu yn y gweithle yn cyd-fynd â'r rhain. Mae ei ganfyddiadau'n cynnwys:

- bod 87% o ieuenctid Cymru'n meddwl bod ailgylchu, ailddefnyddio a lleihau gwastraff yn bwysig iddynt.
- bod 67% o bobl ifanc yn gwybod am ffyrdd eraill o leihau sbwriel a gwastraff plastig heblaw am ailgylchu.
- y byddai 38% yn dewis eitemau gyda llai o becynnu.
- y byddai 12% yn gwneud cwyn neu siopa yn rhywle arall os nad yw cwmni/sefydliad yn delio â'i wastraff mewn ffordd gyfrifol.
- Roedd ymatebion ysgrifenedig i'r arolwg yn dweud bod pobl ifanc am weld siopau a chynhyrchwyr yn gwneud mwy i ymateb i ailddefnyddio ac ailgylchu. Cyfeiriwyd at yr angen i leihau pecynnu, i siopau i gynnig gorsafoedd ail-lenwi a defnyddio pecynnu bioddiraddadwy

Sut y mae eich cynnig yn gwella neu'n herio hawliau plant, fel a amodir gan erthyglau CCUHP a'i BroTOCOLau Dewisol? Cyfeiriwch at yr erthyglau i weld pa rai sy'n berthnasol i'ch polisi chi eich hun.

⁹Canllaw Ailgylchu yn y Gweithle ar gyfer pob gweithle

Erthyglau CCUHP neu Brothocol Dewisol	Yn gwella (X)	Yn Herio (X)	Esboniad
Erthygl 12 Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.	X		O ran y Strategaeth Mwy nag Ailgylchu, a gafodd ei grybwyll yn gynharach yn y ddogfen hon, rhoddwyd cyfleoedd i blant a phobl ifanc fynegi barn drwy gynnal digwyddiadau wedi'u targedu a deunyddiau hawdd eu darllen. Rydym yn deall nad plant a phobl ifanc yw'r gynulleidfa darged ar gyfer dogfennau hawdd eu darllen, ond gall eu symrlwydd, eu heglurder, ynghyd â chymhorthion gweledol fod yn ddefnyddiol wrth geisio ymgysylltu â'r grŵp hwn. Yn bennaf, mae effaith y diwygiadau ailgylchu yn y gweithle ar blant a phobl ifanc yn anuniongyrchol. Er hyn, byddant yn elwa'n aruthrol o'r manteision amgylcheddol, economaidd ac iechyd niferus fel yr amlinellir yn y Strategaeth Mwy nag Ailgylchu. Bydd effaith uniongyrchol ar blant a phobl ifanc gan fod y diwygiadau hyn yn cwmpasu ysgolion a cholegau a lleoedd eraill y maent yn ymweld â hwy. Bydd disgwyl iddynt roi eu sbwriel yn y bin ailgylchu cywir, er mai arweinwyr y safle fydd yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb cyffredinol i gydymffurfio. Fodd bynnag, mae'n annhebygol iawn y bydd y rheoliadau diwygiedig (y gofyniad sWEEE) yn effeithio ar y grŵp hwn, gan nad yw plant a phobl ifanc yn debygol o ddod â sWEEE i'r ysgol neu'r coleg er mwyn cael gwared arnynt.

Erthyglau CCUHP neu Brothocol Dewisol	Yn gwella (X)	Yn Herio (X)	Esboniad
Erthygl 13 Mae gan blant yr hawl i gael a rhannu gwybodaeth ar yr amod nad yw'r wybodaeth yn niweidiol iddyn nhw nac i eraill.	X		Rydym wedi darparu gwybodaeth ac offer i gynorthwyo'r holl safleoedd annomestig a'r sector gwastraff i gydymffurfio â'r rheoliadau, fel astudiaethau achos arfer gorau a chanllawiau ac arwyddion ac adnoddau y gellir eu lawrlwytho. Hefyd, bydd y cynnwys ar llyw.cymru yn cael ei ddiweddarau, a bydd ymgyrch cenedlaethol a fydd yn canolbwyntio ar y cyfryngau cymdeithasol, gan ymgysylltu â chyfryngau traddodiadol a gweithio gyda'n partneriaid. Mae'r holl ddata cryno ar sut y caiff gwastraff ei reoli yng Nghymru'n cael ei gyhoeddi ar y rhyngrwyd, i bawb allu ei gyrchu. Mae data mwy manwl ar gael ar gais. Mae canllawiau wedi'u datblygu'n arbennig ar gyfer eco-sgolion, ac maent yn egluro'r deddfau ailgylchu yn y gweithle ac yn cynnwys posterï a rhestr wirio gweledol syml.
Erthygl 24 Mae gan blant yr hawl i gael gofal iechyd o ansawdd da ac i ddŵr glân, bwyd maethlon ac amgylchedd glân er mwyn iddyn nhw gadw'n iach. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach i gyflawni hyn.	X		Mae'r argyfwng hinsawdd a natur yn fater dybryd sy'n effeithio ar genedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae'r diwygiadau hyn yn hybu Erthygl 24 yn uniongyrchol a byddant yn helpu i leddfu pryderon sylweddol sy'n ymwneud ag amgylchedd glân. Bydd y rheoliadau hyn yn golygu bod ailgylchu yn y gweithle yn cael ei gysoni â'r system ailgylchu lwyddiannus ar gyfer aelwydydd yng Nghymru, sy'n cyfrannu arbedion o oddeutu 400,000 o dunelli o allyriadau CO₂ y flwyddyn, gan sicrhau Cymru lanach,

Erthyglau CCUHP neu Brothocol Dewisol	Yn gwella (X)	Yn Herio (X)	Esboniad
			wyrddach ac iachach i blant a phobl ifanc.
Erthygl 28 Mae gan blant yr hawl i addysg. Dylai addysg gynradd fod am ddim ac yn orfodol. Dylai addysg uwchradd ac addysg bellach fod yn hygyrch i bob plentyn. Dylai disgyblaeth mewn ysgolion barchu urddas plant, a dylai addysg eu paratoi ar gyfer bywyd mewn cymdeithas rydd, gan hyrwyddo cydraddoldeb a pharch at hawliau dynol.	X		3.6 Mae Erthygl 28 yn cefnogi hawl plant i gael addysg o safon, gan gynnwys dysgu galwedigaethol ac amgylcheddol. Mae plant eisoes yn dysgu am bwysigrwydd ailgylchu a'i le yn y gweithle, ac mae hyn i'w weld yn y fideo a ddatblygwyd gan Ysgol Rhiw-Bechan, Powys i ddangos effaith gadarnhaol ailgylchu. Er mwyn galluogi cydweithio mewn lleoliadau addysgol, mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cynhyrchu pecyn adnoddau ar gyfer ysgolion i'w helpu i ddeall eu cyfrifoldebau a'u gofynion cyfreithiol o dan y ddeddfwriaeth (cam un), ac mae WRAP wedi datblygu canllawiau ¹⁰ ar gyfer pob ysgol, coleg a phrifysgol yng Nghymru i egluro sut i gydymffurfio â'r gyfraith ailgylchu yn y gweithle. Mae hyn yn ychwanegol at bosteri ac arwyddion sy'n cynnig lluniau neu restrau clir a syml o'r deunyddiau sy'n gallu cael eu hailgylchu a'r rhai sydd ddim.

¹⁰Canllaw Ailgylchu yn y Gweithle ar gyfer pob gweithle

- 3.7 Nid yw'r diwygiadau ailgylchu yn y gweithle yn effeithio ar unrhyw un o erthyglau'r Ddeddf Hawliau Dynol. Mae canllawiau ar gael i gefnogi'r gwaith o weithredu'r rheoliadau. Y bwriad yw darparu gwybodaeth a fydd yn sicrhau bod eglurder ar gyfer swyddogion gorfodi, cyflenwyr, manwerthwyr ac aelodau'r cyhoedd. Bydd yn cael ei gyhoeddi a bydd ar gael i bob dinesydd. I gael rhagor o wybodaeth, gweler yr Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

4 Cyfathrebu gyda Phlant a Phobl Ifanc

Os ydych wedi ceisio barn plant a phobl ifanc ynglŷn â'ch cynnig, sut fyddwch yn eu hysbysu ynghylch y canlyniad?

- 4.1 Mae'r ymgynghoriadau a arweiniodd at y diwygiadau hyn ac a'u goleuodd wedi cynnwys pobl ifanc yn weithredol. Fodd bynnag, nid yw barn pobl ifanc am fanylion manwl a thechnegol y diwygiadau i drefniadau ailgylchu mewn gweithleoedd wedi cael ei cheisio y tu allan i'r prosesau ymgynghori cyffredinol. Mae hyn oherwydd bod y diwygiadau ailgylchu yn y gweithle yn canolbwyntio ar 'weithleoedd' a'r sector gwastraff yn benodol, ac am eu bod yn gallu bod yn dechnegol. Er y bydd yr effeithiau'n dwyn budd cadarnhaol i blant a phobl ifanc, ac y bydd plant a phobl ifanc yn ymgysylltu â'r diwygiadau pan fyddant mewn gweithleoedd, nid dyna brif amcan y diwygiadau. Wedi dweud hynny, bydd y polisi hwn yn effeithio ar blant o ran y manteision, a bydd yn effeithio arnynt gan y bydd angen iddynt roi eu sbwriel yn y biniau cywir pan fyddant yn ymweld â gweithleoedd fel ysgolion, canolfannau hamdden, caffis ac ati yn yr un ffordd ag y byddant eisoes yn ei wneud gartref. Nid ydym yn disgwyl y bydd y rheoliadau diwygiedig yn cael effaith ar blant gan eu bod yn annhebygol iawn o ddod â sWEEE i'r ysgol, coleg, cyfleusterau hamdden ac ati er mwyn cael gwared arnynt.
- 4.2 Eco-Sgolion a Maint Cymru yw'r prif lwyfannau sydd gan Lywodraeth Cymru i ymgysylltu'n uniongyrchol â phlant a phobl ifanc ynghylch ymddygiadau cynaliadwy, newid hinsawdd a blaenoriaethau o ran adnoddau naturiol. Mae'r rhaglenni wedi datblygu cenhedlaeth eco-ymwybodol sy'n canolbwyntio ar leihau gwastraff ac ailgylchu, ac yn ogystal yn ystyried sut y gall ysgolion a chymunedau gyfrannu tuag at wella canlyniadau ehangach yn eu cymunedau tra'n lleihau allyriadau¹¹. Mae llawer o ysgolion eisoes yn cyfrannu at y gwaith drwy gymryd camau i leihau faint o wastraff y maen nhw'n ei gynhyrchu, gan greu partneriaethau lleol gyda busnesau a sefydliadau eraill i wella eu cymunedau lleol a dod o hyd i ddefnyddiau pellach i'r deunyddiau.
- 4.3 Bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i ddefnyddio'r platform Eco-Sgolion ac Awdurdodau Lleol i ymgysylltu â phlant a phobl ifanc. Wrth wneud hynny, byddwn yn diweddarau'r fersiwn hawdd ei ddarllen o'r crynodeb o'r cod ymarfer, cyfathrebu, offer a deunyddiau canllaw. Cynhaliwyd ymgyrch gyfathrebu a chyfryngau cymdeithasol genedlaethol i wella'r ymwybyddiaeth o ofynion 2024, a byddwn yn ystyried lefel a graddfa'r cyfathrebu sydd ei angen er mwyn hysbysu'r holl randdeiliaid, gan gynnwys plant a phobl ifanc, am y gofynion gwahanu sWEEE y cynigir eu bod yn dod i rym o fis Ebrill 2026. Byddwn hefyd

¹¹ "Eco-Sgolion": Cadwch Gymru'n Daclus <https://keepwalestidy.cymru/eco-schools/cy/>.

yn defnyddio'r eiconograffeg WRAP a gynhyrchwyd i helpu ymwelwyr â gweithleoedd i ddeall pa sbwriel sy'n mynd ym mha fin. Bydd hyn yn defnyddio delweddau a dyluniadau syml a lliwiau cyson i gynorthwyo pobl i ddeall ac i sicrhau cydymffurfiaeth. Hefyd, rydym wedi darparu gwybodaeth ac offer i gefnogi safleoedd annomestig (gan gynnwys ysgolion a cholegau) a'r sector gwastraff i gydymffurfio â'r rheoliadau, megis astudiaethau achos (gan gynnwys un o ysgol gynradd) a chanllawiau arfer gorau ac arwyddion ac adnoddau y gellir eu lawrlwytho. Y bwriad yw darparu gwybodaeth a fydd yn sicrhau bod eglurder ar gyfer swyddogion gorfodi, cyflenwyr, manwerthwyr ac aelodau'r cyhoedd.

5 Monitro ac Adolygu

Amlinellwch y mecanwaith monitro ac adolygu y byddwch yn ei roi ar waith i adolygu'r Asesiad hwn o'r Effaith ar Hawliau Plant.

- 5.1 Bydd Llywodraeth Cymru'n cyhoeddi cynllun monitro ar ôl gweithredu a fydd yn ceisio mesur llwyddiant prif amcanion ac amcanion eilaidd y diwygiadau. Bydd y cynllun yn golygu ei bod yn ofynnol i Lywodraeth Cymru gynnal adolygiad o bryd i'w gilydd i ganfod a fydd manteision y polisi o fudd i genedlaethau'r dyfodol a phlant, i wneud yn siŵr eu bod yn cael eu gwireddu.

Yn dilyn yr adolygiad hwn, a oes unrhyw ddiwygiadau'n ofynnol i'r polisi neu'r modd y caiff ei roi ar waith?

- 5.2 Bydd canlyniadau'r broses o roi'r rheoliadau ar waith yn cael eu monitro gyda chyfuniad o ddulliau meintiol ac ansoddol, gan ddibynnu ar natur y canlyniad ac argaeledd ffynhonnell ddata briodol. Rhagwelir ar hyn o bryd y bydd system tracio Gwastraff, o 2025 ymlaen, yn cael ei defnyddio fel y brif ffynhonnell ddata i dracio lefelau ailgylchu ar gyfer gwastraff diwydiannol a masnachol yng Nghymru, gan y bydd yn darparu gwybodaeth a fydd yn ei gwneud yn bosibl mesur swm y gwastraff a anfonir i gael ei ailgylchu, i safle tirlenwi, neu i gael ei losgi, a ble y caiff ei waredu.
- 5.3 Os bydd unrhyw fylchau yn y data neu oedi cyn dechrau defnyddio'r system Tracio Gwastraff, mae nifer o ffynonellau data ychwanegol yn bodoli a gellid eu defnyddio yn y cyfamser: Maent yn cynnwys WasteDataFlow, y Cynllun Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr ar gyfer deunydd pacio, arolygon gwastraff ac ailgylchu Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC), data 'ffurflenni safleoedd' CNC.
- 5.4 Bydd y canlyniadau sy'n ymwneud â gwaredu llai o wastraff bwyd i garthffos yn cael eu monitro yn ystod yr arolygiadau a gynhelir gan Swyddogion Iechyd Amgylcheddol Awdurdodau Lleol, a fydd yn rhoi gwybod am y safleoedd sy'n gwaredu gwastraff bwyd i garthffos.
- 5.5 Yn ychwanegol at yr uchod, bydd Llywodraeth Cymru'n archwilio'r angen am arolygon a gomisiynir yn benodol i fonitro ymhellach faint o gydymffurfio sydd ac unrhyw rwystrau posibl i roi'r cynigion ar waith yn llwyddiannus neu ychwanegu cwestiynau sy'n ymwneud yn benodol â'r rheoliadau at yr arolygon busnes sydd eisoes yn yr arfaeth ar gyfer y dyfodol. Gallai hyn gynnwys ystyried pa mor dda y mae plant a phobl ifanc yn gallu deall y gofynion i ddidoli

eu gwastraff yn y safleoedd annomestig y maent yn ymweld â hwy a chydymffurfio â'r gofynion hynny. Ar ben hynny, bydd data ansoddol a gesglir yn ystod arolygiadau gan CNC, ALLau ac ar lefel Cymru gyfan o safleoedd annomestig a thrinwyr gwastraff yn darparu gwybodaeth bellach am effeithiau'r rheoliadau ar fusnesau ac yn cael ei ddefnyddio i adnabod ffyrdd o godi rhwystrau posibl.

- 5.6 Mae'r uchod yn rhestr helaeth ond nid yw'n rhestr gynhwysfawr o'r manteision ehangach y bydd y rheoliadau'n helpu i'w cyflawni. Fodd bynnag, bydd y llwyddiant o ran cyflawni'r canlyniadau hyn yn dibynnu ar yr ystod o bolisïau sydd eisoes ar waith a/neu a fydd yn cael eu cyflwyno yn y dyfodol. Bydd union faint a chwmpas camau i fesur manteision ehangach yn cael eu pennu yn seiliedig ar argaeledd adnoddau. Bydd yr angen i fonitro budd ehangach ar ôl rhoi'r ddeddfwriaeth ar waith yn cael ei gynnwys ym mhroses cynllunio busnes a phennu cyllideb Llywodraeth Cymru, y mae'n rhaid iddi daro cydbwysedd rhwng y blaenoriaethau a'r adnoddau sydd ar gael.